

Eminentissimi Ac Reverendissimi Domini, D. Joannis Baptistæ, Cardinalis De Luca, Theatrum Veritatis Et Justitiæ, Sive Decisivi Discursus

Ad Veritatem Editi In Forensibus Controversiis, Canonicis & Civilibus, in quibus in Urbe Advocatus, pro una partium scripsit, vel Consultus respondit ; Cum Indicibus Argumentorum, Causarum ac Rerum luculentissimis. Opus Tam Judicibus, Quam Causarum Patronis, atque omnibus in utroque Foro ...

Pars I. De judiciis & judicialibus. Hoc est de Sententia & re judicata, Executione, Attentatis, Judice, Notario, Advocatis, Procuratoribus, Expensis, & aliis ad materiam judiciorum. Pars II. Relatio Romanæ Curix forensis, ejusque Tribunalium, & Congregationum

**Luca, Giovanni Battista de
Coloniae Agrippinae, 1691**

Disc. XXXVI. De sententia diffinitiva, vel interlocutoria; Et de utriusque diversa forma, & effectibus, ac de sententiæ justificatione ex actis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74090)

mari, vel parvipendi mereatur, cum quælibet scientia habeat sua principia, à quibus per professores devitari non potest; Si etenim detur philosophus Auctor, qui asserat, quod ignis sit frigidus, & humidus, & quod aqua sit sicca, & calida, tunc ille, qui non habebit principia scientiæ, sed clausis oculis procedere cogitur cum sola fide, ejus quod invenit scriptum, id credet, atque cum hoc præsupposito pertransibit; Verùm talem auctoritatem irridebit ille, qui sit scientificus philosophus, dum agnoscat, quod id repugnat principis, cum similibus; Ideoque mea est consuetudo dicendi, quod nunquam dici meretur Doctor, vel Juris Professor ille, qui legendo auctorem aliquid expresse firmantem, non cognoscat ex sola lectione, an bene, vel malè loquatur, idque sine scientia principiorum sequi non potest.

Potissimum verò reflectendum est ad distinctionem plurium, ac diversorum casuum, qui sub unico generico articulo, vel sub una questione cadere possunt; quoniam frequens praxis docet, quod ex centum auctoritatibus, quæ super aliqua propositione cumulari solent, bene distinguendo casus, eorumque circumstantias, vix reperietur una, quæ bene concludat; Quinimò plures retorqueri possunt.

Demùm circa leges novas & particulares, reflectendum est, an lex adaptetur casui de quo agitur, quia fortè trahat causam à præterito, ex regulari natura novæ legis, ut trahatur ad futura, non autem respiciat præterita; Nisi ea prodierit per viam declarationis casus dubii, cum tunc etiam præterita percutiat. *decis. 9. par. 11. rec. latè Farinac. in fragmen. verbo lex ex num. 51.* Sive an sit lex revocata, vel moderata, cum ista quoque aliquando attendi soleat, vel tanquam doctrina magistralis, aut pro declaratione, vel interpretatione legis novæ.

Atque circa stylos Tribunalium, diversæ inspectiones cadunt, ut supra quoque insinuat; An scilicet respiciant ordinatoria tantum, vel etiam decisoria, tam ad effectum facilioris vel difficilioris probationis ut supra, quam ad alterum, an praticari debeant cum non subditis illius, fori eo modo quo superius de legibus dictum est; Sive ad effectum alterius questionis, de quo particulariter infra, agendo de executione & exequutore, an scilicet iste in executionis consumatione, vel in alterius delegationis executione, servare debeat stylum proprium, vel potius illum Iudicis causæ principalis, seu delegantis, cum similibus. *infra disc. 40.*

Mixtura quoque subditorum, & exemptorum, in eodem judicio, in legum præsertim municipium praxi, magnas quæstiones parere solet, de quo in suis respectivè sedibus agitur; An scilicet, & quando exemptus à foro, ac potestate legislatoris, subjaceat ejus legibus, ad quarum observantiam teneri debeat, saltem in vi directiva, si non coactiva, ob fomentum legis naturalis, sive ratione publicæ necessitatis, vel utilitatis; Sive, quando usus legis principaliter habeatur cum proprio subdito, quamvis accessorie, vel consequutive influat in non subditum, cum similibus; Super his autem pene impossibile est certas statuere regulas generales, quibuscumque casibus, & quibuscumque locis indefinitè applicabiles, non solum quia singulorum casuum diversæ circumstantiæ, etiam in eodem loco, in

quo cum eisdem legibus, & styliis vivatur, magnam judicii diversitatem cauere solent; Sed fortius quia, ob adeo magnam, & multiplicem dominiorum, & principatum diversitatem, quæ inter Christianos viget, & quæ etiam in politicis, Christiano nomini, & Fidei adeo præjudicialis est, tantamque licentiam tribuit ejusdem Fidei hosti, cujus Imperium est unitum, adeoque magnam legum, & styliorum diversitatem induxit, ut etiam inter dominia adjacentia, Quinimò (quod magis est) inter ejusdem Principis vel principatus provincias, vel membra adeo magna dignoscatur differentia, ideoque pro singulorum locorum moribus, & legibus, vel respectivè pro singulorum casuum circumstantiis judicium efformandum erit. *de his tit. de dote disc. 143. & tit. de success. disc. 6. & tit. de alienat. & contract. pluries, ac etiam in Miscellan. Eccles. disc. 41.*

Hinc proinde, ad istum effectum, semper inculcanda est necessitas partis scientificæ in Iudice, habendi scilicet hujus facultatis peritiam, theoreticæ, & per sua principia, ad effectum, ut illis deservientibus pro lumine navigantium, ab istis pro qualitate locorum, & navium, ac temporum, bona navigatio applicationis fieri valeat; E converso, perpetuo damnandus, ac declamandus est modernus pragmaticus stylus, constituendi scientiam, cum solo lumine reperiendorum, in solis doctrinis, vel decisionibus, vel in notitia conclusionum per oculos traditiones, atque procedendo cum earum generalitate, sive cum doctrinarum sola litera, dum exinde tot resulant æquivoca, justitiæ, ac veritati præjudicialia, frequenter capiendū quid pro quo.

Super præmissis autem, ac super aliis, quæ in ista materia cadunt, impossibile est certam normam seu regulam dare, nisi in Iudice omnium prædictarum partium bona unio accedat, quæ sine magna experientia non de facili haberi potest; Ac propterea, lex damnat eorum promotiones per saltum; Minusque possibile, vel de facili praticabile videtur, ita incidenter ad aliquam Iudicis instructionem, reliqua omnia recensere, quæ circa præmissa, vel similia cadunt, cum vix in magnis voluminibus, ille qui in aliis occupatus non esset, id explere posset; Ideoque ista ita solum indicasse sufficiat; Alia verò habentur in aliis locis, & sedibus supra insinuatis; Et si ibi quoque desint, laborent, ac perquirant qui cupiunt, vel suppleant illi, qui melius fieri debere credant.

De sententia diffinitiva, vel interlocutoria; Et de utriusque diversæ formæ, & effectibus, ac de sententiæ justificatione ex actis;

S V M M A R I U M.

- 1 DE generali significatione hujus vocabuli sententiæ.
- 2 Judicialiter quid in praxi significet.
- 3 Per sententiam diffinitivam Iudex dicitur functus officio suo, ejusque jurisdictione expirat si sit valida, sed si sit nulla, eam retractat.
- 4 Etiam si sit nullitas, qua resultat ab injustitia notoria.

- 5 Id autem non conceditur Iudici delegato, sed solum ordinario.
- 6 Idem in exequutore literarum Apostolicarum, ut iure delegati habeatur.
- 7 Scriptura an sit precisè necessaria in sententia.
- 8 Non sufficit scriptura sine lectura ab ipsomet Iudice.
- 9 An debeat lectura, seu promulgatio fieri sedendo, & de die, & an proferri possit de nocte.
- 10 Sententia non lecta, & non publicata, est nulla.
- 11 Quomodo fieri debeat ista lectura, & an alteri committi valeat.
- 12 De stylo, vel praxi Curia Romana circa modum sententiandi.
- 13 An imperfecta sit ea sententia, quæ per Iudicem determinatè tradita fuit Notario, ut faceret actum publicationis, quem iste neglexit.
- 14 Quomodo in Curia concipiuntur decreta interlocutoria, & distinguantur à sententia diffinitiva.
- 15 De diversis speciebus decretorum interlocutoriorum.
- 16 De decretis voluntaria jurisdictionis in contractibus per speciem solemnitatis.
- 17 Per decretum interlocutorium non finitur iurisdictio, sed potest reponere.
- 18 Exinde manat, ut possessoria sint executiva, quando procedatur per decretum interlocutorium, non autem per sententiam.
- 19 De stylo de partibus concipiendi decreta interlocutoria.
- 20 De stylo Signature non curandi formalitates, atque rejiciendi appellationem in parte, illamque concedendi in alia parte, & dantur exempla.
- 21 Sententia in parte appellabilis, sit appellabilis in totum.
- 22 An stylus de quo num. 20. praticari possit, & debeat per Iudicem appellationis.
- 23 De stylo Auditoris Camera, aliorumque Tribunalium non curandi excessum, & sustinendi condemnationem, vel mandatum pro summa debita.
- 24 Quid ubi res non sit integra, sed processum sit ad executionem.
- 25 De aliis ad materiam.
- 26 Iudex debet procedere cum actis non autem per notitias extrajudiciales.
- 27 Sententia quæ non justificatur ex actibus est nulla, & injusta, sed distinguendi sunt plures casus pro istius conclusionis intelligentia.
- 28 De casu in quo generalis habeatur relatio ad acta, puta visis actis &c. an sit necessaria precisè justificatio ex eisdem, & quando.
- 29 Quomodo Iudices in Curia videant processum, & quid ubi deficiat potentia eos videndi.
- 30 De sententia, quæ habeat certam, ac specialem relationem ad certam acta.
- 31 De decretis voluntaria jurisdictionis in contractibus ex falsa causa.
- 32 Sententia antiqua non indiget justificatione ex actibus dummodo accedat etiam observantia.
- 33 Etiam non antiqua probat sine actis, excipiendo.
- 34 Item incidenter, & ad quosdam effectus incidentes, qui exemplificantur.
- 35 Vel ubi ob casum vel justum impedimentum acta haberi non possint, vel sint amissa.
- 36 Sive ob impedimentum partis adverse.
- 37 Aut quia subjecta materia seu qualitas cause ita exigat, quod exemplificatur.
- 38 Quod materia sit arbitraria, & quomodo desideranda.
- 39 Quid de justificatione ex novis, ubi aliqua ad sit justificatio ex eisdem distinguuntur casus.
- 40 Non datur ista justificatio ad sustinendam executionem jam factam, vel alium actum executionis consequitivum.
- 41 Neque datur ad sustinendas censuras.
- 42 Nova possunt deduci ad elisionem eorum, quæ de novo deducantur ad impugnationem antiquorum.
- 43 In executionis justificatione est faciendum ex eisdem, quod declaratur.
- 44 Admittuntur nova ad impediendam executionem sententia.
- 45 Deducuntur etiam nova pro confirmatione iudicati.
- 46 De aliquibus effectibus sententia remissive.
- 47 Quando sententia implicite condemnare vel absolute dicatur, licet explicitè non dicat.
- 48 De eodem, & datur casus praticus.
- 49 De sententia lata cum uno an præjudicet tertio, & præsertim in causa status.
- 50 De aliis ad materiam sententia secunda instantia.
- 51 De tribus conformibus, vel duabus ex statuto.
- 52 In specie de statuto Urbis in quibus causis procedat.
- 53 Quando dicantur conformes.
- 54 Quod due conformes soleant expectare tertiam, vel tres quartam, & quare.
- 55 Quid si conformitas sit in parte.
- 56 Sententia contrarie intermedia non tollunt conformitatem.
- 57 De aliis ad materiam.
- 58 Quare hodie in Curia res iudicata, vel tres conformes liti finem non imponant.

DISC. XXXVI.

NEglectis pluribus significationibus, quas in actibus extra iudicium, istud sententiæ vocabulum, ex regulis grammaticorum, sive ex quodam communi usu loquendi recipit (cum de iis nil referat inspicere) Quatenus ad judicialia pertinet; Istud vocabulum cuicumque iudicis determinationi, vel decreto, quamvis interlocutorio, vel provisionali congruit; quinimo etiam iudicio, sive determinationi Arbitri, vel Arbitratoris, quod laudum frequentius dicitur, quoniam sententiæ arbitramentalis nomen quoque sortitur.

Quidquid autem sit de huiusmodi nominis, seu vocabuli quaestionibus, dum pro foro pratico illæ inutiles esse videntur; Atque agendo de praxi Curia Romanæ, ejusque judiciali loquendi usu; Istud vocabulum, convenit solum sententiæ diffinitivæ, per quam Iudex, ejus officio fungi dicitur pro causæ diffinitione, unde propterea illa instantia finitur, ipseque Iudex amplius in ea causa se ingerere non potest, præterquam in illis, quæ concernant ejusdem sententiæ executionem, vel ea quæ in eadem sententia reservata sint.

Iste verò præ cæteris, dicitur unus ex sententiæ diffinitivæ effectibus; Quoties tamen ea valida sit, quoniam ubi aliquem defectum nullitatis pateretur, ex illis speciebus, quæ hodie in Curia attenduntur, juxta ea quæ infra in nullitatum rubrica habentur, tunc Iudici ordinario facultas competit (propria sententia neglecta) causæ cognitionem reassumere, novamque proferre sententiam, vel priori conformem, vel etiam oppositam, ut in Tribunali præsertim Auditoris Camera frequens praxis docet, quoniam nullum & nihil parificantur: ideoque sententia nulla habenda est, ac si non esset, adeo ut neque illius nomen mereatur. Vant. de nullit. cap. 3. Scaccia de appell. quæst. 19. remed. 1. concl. 6. ex num. 73. Merlin. dec. 135. dec. 631. & 678. par. 2. rec.

Nullitas

Nullitas verò, quæ ad istum effectum sufficit, ad solum defectum ordinis iudicii male servati, restricta non est, sed ex meritis causæ, quandoque manet; Quoniam ubi detegatur iniustitia notoria, ista quoque nullitatem redolere dicitur, non solum ad istum effectum impediendi consumptionem instantiæ, ac expirationem jurisdictionis in Iudice, ut ejus officio functus dici valeat, necne; Sed etiam, ut executione non obstante, priori possessori qui eam passus sit, coram eodem, vel altero diversæ instantiæ Iudice, extraordinarium remedium possessorum reintegrandæ, quinimò alterum magis summarium, ac privilegiatum retinendæ, ex ratione solius civilis possessionis animo retenti, competat, ut etiam infra in rubrica iudicii possessorii advertitur *infra disc. 44.*

Denegatur attem id Iudici delegato, cujus jurisdictionis per sententiam diffinitivam, illico consumitur, & expirat, sive bene, sive male, ad eam devenit sit, adeo ut spectetur solum factum, apud eosdem de quibus supra lit. A. & tit. d. alien. & contrad. disc. 1. Adque etiam ad illas sententias extenditur, quæ in forma extrajudiciali potius, quam judiciali proferri dicuntur, ut præsertim frequens praxis docet in illis sententiis, quæ proferantur per Exequutores Apostolicos, deputatos in beneplacito concessio super alienationibus bonorum Ecclesiæ, cum clausula *si in evidentem*, sine oppositore seu contradicatore, quoniam si exequutor male ejus officium impartitus est, sibi non conceditur errorem emendare, atque deinde valde exequi, dum ejus potestas jam consumpta est. *ditio tit. de alienat. & contr. prohib. disc. 1. & in aliis.* Cum similibus, quibus eadem congruat ratio; Puta in exequutoribus literarum Apostolicarum, quæ in beneficialibus, vel super aliis materiis expediuntur, ut infra magis distincte advertitur in Rubrica iudicii exequutivi in beneficialibus, *infra disc. 43.*

Ex juris communis dispositione, sententia diffinitiva, eam habet formam, ut perneceffe scripturam exigat, atque in scriptis proferatur, aliquibus casibus exceptis, in quibus scriptura necessaria non est; Ut puta in sententia interlocutoria; Aut in causis omnino summaris, & exequutivis. Vel ubi de re omninò notoria agatur; Aut ubi ita exigat imminens necessitas, tanquam per speciem defensionis, ut in illis censuris habemus quæ potius in forma extrajudiciali proferantur, tanquam arma, cum quibus Prælati se defendat cum similibus. *Marant. in prax. verbo, & demum fertur sententia, Scaccia de sentent. gl. 12. num. 1. & seqq. & per tot. & tit. de jurisdic. discurs. 47. & 48.*

Non sufficit autem scriptura, nisi quoque ludeo, sedendo pro Tribunali, atque in forma iudicii, eam ore proprio legat, & proferat, cum aliàs scriptura, futuræ sententiæ præparationem, continere valeat; Ideoque actus dicatur esse potius in via, quam in termino; Ad instar eorum, quæ in testamentis habemus; Illum etenim Notarii interventum, quem hodie praxis penè ubique docet. Ius commune non cognovit sive præcisè necessarium esse non statuit. *apud Scacciam, & Marant, & alios proxime supra.*

Quæstione cadente inter scribentes, cum conclusa opinio varietate, an id fieri debeat sedendo pro Tribunali, tanquam pro forma præcisa; Vel potius sufficiat, ut id sequatur, stando, vel ambulando; Sive an de die, vel fieri possit

de nocte; Verùm super hoc Tribunalium seu locorum stylis deferendum videtur; Atque in Curia proferuntur, etiam de nocte. *Scacc. & Marant. locis citatis, & de sententia de nocte add. ad. Vestr. lib. 6. c. 2. Gregor. & add. dec. 131. Polydor. Rip. de nocturn. tempore cap. 134.*

Atque hinc manat vera, & recepta conclusio, quod sententia non lecta, neque publicata, imperfecta est, neque illius nomen, vel essentiam fortitur, cum illa scriptura, quam vis manu Iudicis scripta, vel subscripta sit, præparatio, ut supra potius dici valeat, dum perfectio ab ista lectura pendet, quæ non præsumitur. *Ottob. dec. 163. nu. 7. & seqq. Scacc. & Marant. ubi supra.*

Quamvis autem de stricta juris censura, per ipsum Iudicem ore proprio sententia ferri debeat; Attamen sive ob Iudicis conspicuam qualitatem, vel decorem & majestatem; Vel ex altero justo motivo, istam functionem alteri delegari, vel committi posse, ipso tamen Iudice præsentem, & approbante, apud DD. est magis communiter receptum. *Marant. & Scacc. ubi supra.* Atque pro frequentiori usu, ipso Iudice sedente pro Tribunali, ad omnem ambiguitatem tollendam, pene generalis inolevit stylus, ut hæc lectura, seu publicatio fiat per illum Notarium, vel Scribam, seu Actuarium, qui pro diversis locorum stylis, aut nuncupationibus alia conficit acta ordinatioria, in præcedentibus recensita.

Quidquid itaque sit de diversorum Principatum, vel Tribunalium stylis, vel legibus, quibus est deferendum, unde propterea materia censenda venit incapax regulæ generalis, quæ quibuscumque locis & casibus applicari valeat; Et per consequens, manifestus detegitur error eorum, qui super sententiæ forma vel lectura, cum generalitatibus procedunt, sive aliquas DD. traditiones attendunt in sola litera, quales illi sint, non reflectendo, an sint antiqui vel moderni; Sive, an propriæ, vel diversæ regionis; Aut, an practici forentes, bene versati in loco, vel potius collectores, vel transcriptores, qui nullam fori notitiam vel praxim habeant; Ut præsertim in Iuristis scholasticis, vel in iis Moralibus, qui in legalibus, & forensibus se ingerere volunt, frequenter experimur, quoniam totum pendet à singulorum principatum vel Tribunalium, particularibus legibus, vel stylis.

Quatenus tamen pertinet ad Curiam Romanam, & præsertim ad illa ejus Tribunalia ecclesiastica, quæ universo Orbi catholico sunt communia, atque in forma iudicii procedunt, ut sunt illa Rotæ, & Cameræ, & Auditoris Cameræ, & Thesaurarii, quæ universæ temporali ditioni Ecclesiæ quoque communia sunt (dum Sacris Congregationibus forensium Tribunalium terminus non congruit eo quia telam vel ordinem iudicarium non attendunt, ut in relatione Curie de illis agendo advertitur.)

Receptus stylus est, quod sententiæ diffinitivæ proferuntur per quandam scripturam, ab aliis actis distinctam, quæ scedula nuncupatur, eaque ab invocatione nominis Christi initium habet, ideoque apud Practicos, quando sententia diffinitiva describitur, illa discretè à decreto interlocutorio; dicitur *per schedulam Christi nomine.*

Ista verò scedula, pro magis communi, & frequenti praxi, conficitur, seu ordinatur per ipsam met

met Partem, cuius favore proferenda sit, ut contingit præsertim in Rota, & in Camera, dum prius cum decisionibus, vel resolutionibus respectivè, votum per aliquod considerabile tempus propalatur, ut in eadem *relatione Curie* agendo de istis Tribunalibus advertitur, in *relatione Curie discurs. 32. & 33.* In aliis verò, & præsertim in illo Auditoris Camerae, postquam compilatus est processus, causaque instructa, atque in contradiatoriis etiam discussa, iudex injungere solet Partibus, ut dent eorum schedulas hincinde, causæ Notario, vel ipsimet Iudici, una cum informationibus, aut ex ipsarum vel unius earum diligentia, isto ordine non expectato, id sequitur; Quare Iudex, postquam determinavit ad sententiam devenire, illam cedulam, quando ita sibi videatur, in aliquibus partibus, cum super additionibus, vel cancellationibus reformas; Et postquam eam subscripserit, tradit Notario causam, qui ex commissione sibi oretenus fieri solita, illam in proprio officio, sive alibi, publicat coram testibus, extra præsentiam Iudicis.

Priusquam autem iste publicationis actus sequatur, subscriptione & consignatione non obstante, illa esse dicitur potius in via, quam in termino, adeo ut eidem Iudici integrum sit, eam reassumere, ac lacerare, atque in contrarium sententiam, juxta frequentem praxim, alibi quoque supra insinuatam *supra disc. 34.*

In facti verò contingentiâ disputare occasio dedit de casu forte singulari; An scilicet Iudice subscribente schedulam, juxta sibi visam formam, eamque tradente Notario, ut juxta stylium eam publicaret, adeo ut, quoad eum, actus haberetur pro jam absoluto, si Notarius publicationem negligat, dicatur tamen consumpta illa instantia, ipsiusque Iudicis jurisdictio expirata, necne; Et an idem Iudex, vel alter ejus loco subrogatus, neglecta dicta schedula, ulteriorem causæ cognitionem reassumere valeat; Atque scribendo pro instantiâ terminatione, ut propterea causa aliam non haberet cognitionem, nisi illam in ulteriori diversa instantia, appellacionis, vel recursus, aut restitutionis in integrum; Dicebam, quod ex præmissis, Ius civile, vel canonicum, non cognovit hanc Notarii necessitatem, quodque proprius sententia per ipsum Iudicem proferri debet, cum ipse sit ille, qui revera actum perficiat, totumque pendeat ab ejus voluntate, qua accedente, non videtur de alio quærendum, neque Notarii negligentia in non publicando, veritatis seu voluntatis Iudicis substantiam mutare potest.

E converso autem (reflectendo ad veritatem) ponderabam ea, quæ habentur in materia testamentorum, aliarum ultimarum voluntatum, quamvis de illis agatur, quæ solemnitatibus juris positivi non subjacent, sed solum exigunt perfectionem voluntatis naturalis, quoniam si ille testator, qui poterat tunc coram duobus testibus, vel per schedulam per seipsum perfectè testari; Attamen id commiserit Notario, vel alteri, ad effectum desuper conficiendi aliquem actum, qui deinde non sequatur, tunc subsequuta morte, vel alio impedimento testatoris, actus magis communiter recepta sententia, dicitur imperfectus, etiam ex imperfectione voluntatis, dum ille testator, qui tunc poterat per seipsum actum perficere, ad alium futurum actum eum protraxit, ut exinde perfectionem reciperet. *iii.*

de testamen. disc. 13. Ita à pari, stante præsertim stylo, ob quem Partes, donec dictum actum publicationis in actis videant, juste credunt rem esse adhuc integram, atque in statu imperfectioris; Illeque erat quoque sensus Rotæ, in qua, occasione causæ extra Rotam, uni ex Auditoribus commissa, disputatum solum fuit per memoriale, non autem per dubium unde propterea desuper non prodit decisio.

Ubi verò agitur de decretis interloquutoriis; Tunc Curæ stylus est, quod, non scribuntur, neque subscribuntur per Iudicem, neque in eis adhibetur superius recensita solemnitas publicationis, sed sunt oretenus, eaque adnotantur in calce citationis per Notarium causæ, cuius fidei in hac parte deferretur, ac propterea, ita ex hoc diverso modo concipiendi, distinguuntur sententiæ, à decretis.

Tres autem sunt hujusmodi decretorum species; Una scilicet eorum, quæ concernant ordinem iudicii; Puta super admissione jurium, vel articulorum, sive positionum, earumque responsionum, vel super concessione remissionis, seu compulsoriae, & in aliis hujusmodi, quæ dictum ordinem seu compilationem processus respiciunt; Altera est super provisionibus, quæ causa pendente, capiuntur; Puta super sequestro provisionali, vel super alimentis, & sumptibus litis, aut super decreatione alicujus summæ in causam declarandam, & aliis continentibus quid mixtum, quod scilicet non concernant mere ordinaria iudicii, minusque decitoria causæ principalis, sed incidentiæ; Et tertia est illa, quæ continere videtur decisoria, in iudiciis summaris, & executivis, ex eorum dem iudiciorum natura, & privilegio, absque eo quod resulter præjudicium totale in negotio principali, super quo consultum esse possit alteri Parti, contra quam fiat decretum, in iudicio ordinario petitorio; Ut (ex. gr.) sunt decreta relaxationis mandati executivi contra debitorem pro executione obligationis cameralis, vel alterius pacti executivi, sive in vim Statuti, vel quod etiam de jure communi materia sit executiva; Puta super revocatione, seu purgatione attentatorum; Ac etiam sunt decreta, quæ interponuntur in summario, & executivo iudicio retinenda, quod vulgò maintenance dicimus; Aut in alio pariter executivo associacionis, cum similibus, in quibus proceditur per decretum interloquitorium, non autem per sententiam diffinitivam.

Datur etiam quarta species decretorum, quæ in simili forma fiant oretenus scilicet, cum solo rogitu Notarii, cui creditur absque necessitate subscriptionis Iudicis, & publicationis; In illis scilicet decretis voluntariæ jurisdictionis, quæ ex dispositione juris communis, vel municipalis, pro una ex solemnitatibus statutariis, interponuntur in contractibus minorum, ac mulierum, aliarumque similibus personarum, in quibus ita cautum sit; Verum ista species decreti, quæ de diffinitivo potius, quam de interloquutorio sapere videtur, non cadit sub hac inspectione iudiciorum, cum actus judicialis seu contentiosus non sit, sed potius sub diversa materia alienationum & contractuum prohibitorum cadat. *titul. de alienat. & contract. prohibet. pluries.*

Quatenus itaque pertinet ad præfatas species decretorum interloquutoriorum judicialium, quæ

quæ fiant in Curia, juxta dictum stylum, vel etiam extra in illis Curia, & Tribunalibus, in quibus, ad instar idem servetur stylus; Ex ista specie decretorum, non resultant illi effectus de quibus supra est actum, in ordine ad sententiam diffinitivam, quod scilicet operetur terminationem illius instantiæ, & consumptionem officii, vel jurisdictionis Judicis, qui propterea dicitur functus ejus officio, neque possit amplius in causa se ingerere, revocando, vel moderando id, quod judicavit, præterquam in casu nullitatis, respectu Judicis ordinarii, non autem delegati ut supra; Quoniam in decretis interlocutoriis, à quibus re integra, (id est usque quo eorum executione consumata non fuerit) facultas est reponendi, ac etiam impediendi ulteriorem consumptionem, etiam cæptæ executionis, concedendo superfloriam, & quandoque etiam revocando; Ac propterea reputantur hujusmodi decreta modici præjudicii, ad effectum præsertim appellationis suspensivæ, dum integrum est Judicis reponere, idque pro commendabili stylo de facili sequitur, atque ita in dies practicitur. *Salust. Liber in prax. l. 1. c. 53. Buratt. dec. 329. n. 5.*

Atque hinc manat, quod in aliquibus judiciis, non admittatur appellatio suspensiva, quoties concedatur per decretum; Intret autem quando procedatur per sententiam, ex dicta ratione, ut advertitur *disc. sequenti*, agendo de appellatione, ac etiam infra in rubrica, seu *discursu* in quo de possessoriis judiciis agitur.

Procedunt hæc in Curia, ac etiam in aliis Tribunalibus, in quibus idem servetur stylus; Ut in plerisque Curia & Tribunalibus tam ecclesiasticis, quam prophanis Status Ecclesiastici servari solet; Cadunt autem quæstiones in causis, quæ de partibus per appellationem ad Curiam devolvantur, quoniam in partibus, ista distinctio non adeo bene practitari solet, quia nempe omnes sententiæ, sive sint diffinitivæ, sive interlocutoria, juxta dictas tres diversas species, subscribuntur per Judicem, neque haberi solent dicta diversa forma, adeo ut frequenter atenta forma verbali, seu extrinseca, ita confundantur, ut vix distingui valeat una species ab altera, præsertim in supradicta specie interlocutoriæ, quod tangat negotium principale in judicio summario vel executivo cum in decretis adhiberi solet illa formalis condemnatio, quæ non nisi per sententiam fieri debet; Et è converso, sententiæ diffinitivæ concipiuntur in ea forma, in qua concipiuntur decreta; Ac propterea stylus est præsertim Signaturæ justitiæ, in qua frequentius de his disputari solet, ad effectum inspiciendi de moderatione inhibitionis, & an appellatio admitti debeat, necne ad effectum suspensivum, ut scilicet attendatur potius rei seu veritatis substantia, quam formalitas verborum, inspiciendo, an verè adfit formalis mixtura petitorii.

Et nihilominus (ut in relatione Curia, agendo de hoc Tribunali Signaturæ advertitur,) pro commendabili quidem stylo, commiserando litigantes, & ne ob Iudicum, vel Notariorum, aut Causidicorum imperitiam Partes patiantur illa præjudicia, quæ ex natura judicii, vel actionis pati non debent, attenditur substantia veritatis, atque negliguntur, vel rescantur quædam rigorosæ formalitates; puta (juxta ibi insinuatam exemplum ratione majoris frequentia) favore creditoris censuati, contra debitorem morosum in

20 resolutione plurium terminorum fructuum, in vim pacti rescilluri, per quandam speciem sententiæ diffinitivæ, decerni solent mandata executiva, vel de affociando, tam pro forte, quam pro fructibus, cum clara mixtura petitorii, super rescissione contractus; Verum hoc non obstant, Signatura committit quidem causam appellationis, in ea parte, quæ concernat dictam mixturam, sed quia fructus censuum solvi debent, promptè, & executivè, idcirco, cum consueta clausula *sine præjudicio*, demandatur executio quoad fructus, cum similibus, in quibus eadem intret ratio.

21 Sed quoniam id non est de jure, cujus regulis rigorosè attendis, contrarium est dicendum: cum una, & eadem sententia, vel unum & idem decretum, unica verborum structura conceptum, tanquam individuum, non possit pro parte valere, & pro parte non, ideoque vitium in parte influit in totum, tam quoad nullitatem, quam quoad appellabilitatem. *Buratt. & add. dec. 177. 337. 368. Bich. dec. 274. Giurb. dec. 101. & passim.* Hinc sequitur, quod istud, commendabile quidem arbitrium moderativum rigoris legalis, interponi non potest à Judicibus ordinariis appellationis, sed solum ab hoc Tribunali, quod Principis partes ita explicare videtur, ejuisque vices ac nomine rescribit, ut in dicta ejus rubrica advertitur. *dicto disc. 31. in relatione Curia.*

Nisi dicatur, quod cum id transierit in stylum ab hoc Tribunali jam firmatum, ita commendandus potius videatur ille Iudex appellationis, qui ad rescandos inanes circuitus inanesque expensas faciat idem quod Signatura factura esset, concedendo scilicet moderationem suæ inhibitionis quoad fructus.

22 Eo modo, quo introductum est, ex originali stylo Tribunalis Auditoris Camera, qui ad alia Tribunalia Curia extensus est, quinimò per Signaturam practicitur etiam in causis de partibus, occasione earum introductionis per appellationem, quod scilicet, quamvis excessus vitiet sententiam vel decretum in totum, quamvis esset in modico, ex eadem superius insinuata ratione individuitatis, adeo ut pars appellabilis, secum trahat aliam partem non appellabilem; Attamen isti legales rigores, qui in substantia continent quasdam formalitates, ad aliud non servientes, nisi ad circuitus inanes, atque ad momentum calumpiarum, cum æternatione litium, meritò rescantur, ac propterea demandatur executio pro summa verè debita, pro qua decretum seu mandatum sustinetur. *Buratt. dec. 91. Bich. dec. 574. num. 22. Rotas decis. 540. in fin.* quoniam si (ex. gr.) ille, qui condemnatus est in mille, prætendat se gravatum in quingentum, quorum respectu tantum habere prætendat aliquas exceptiones, quas nullatenus habeat in reliquis quingentum, quæ liquido ac indubitanter debeantur, tunc non videtur cum ob hujusmodi formalitates, retardari debeat executio summæ certæ, & liquidæ, in materia de sui natura dividua, in qua eadem sit ratio totius quoad totum ac partis quoad partem.

23 Quinimò, ut in prædicta Tribunalis Signaturæ rubrica advertitur; Quamvis iste stylus suscipiendi mandatum excessivum pro summa debita, verè procedat re integra, & priusquam illud executioni demandatum sit, ac deo executio excessiva in parte, vitiet in totum. *Buratt. & add. dec.*

dec. 91. Gregor. & add. dec. 198. Roias dec. 284. Adhuc tamen ab aliquo moderno tempore, (& quidem etiam valde commendabiliter) eadem admittitur æquitas; Quoties eadem intrat ratio commodæ divisionis, quod scilicet exequutio facta, sit talis, quod excessus non producat in debitore notabile præjudicium; Ubi etenim (ex. gr.) pro mandato relaxato in scutis mille, fiat exequutio, & subhastatio alicujus prædii notabilis; Tunc si adsit excessus in quingentum, rectè intrat irritatio in totum, quoniam si mandatum justè relaxatum fuisset in sola summa debita, potuisset debitor, commodius aliunde consulere; Sive quod exequutio facta fuisset in rebus minoris valoris, & magis proportionatis; Sed si exequutio facta sit super mercibus, vel super animalibus, aut aliis bonis mobilibus, sive super locis montium, aut nominibus debitorum, & similibus juribus, de sui natura dividuis, in quibus intrat dicta ratio, quod scilicet tanta sit utilitas totius quoad totum, quanta partis quoad partem; Tunc eadem intrat æquitas vel ratio, ob quam hujusmodi circuitus evitandi, vel rescandi sunt.

25 Sub hac autem materia sententiæ, multa cadunt, quæ respiciunt, vel ejus appellabilitatem etiam ad effectum suspensivum, vel ejus transitum in rem judicatam, sive restitutionem in integrum, quæ adversus eandem rem judicatam competat, ratione injustitiæ, aut nullitatis, quæ impedit ne in judicatum transeat, & exequutionem mereatur; Sed quoniam hæc omnia suas habent distinctas & particulares rubricas, de quibus proximè infra, idcirco in eis videndum est. *disc. seq.*

Prout etiam, multa cadunt, quæ respiciunt effectus, qui resultant à sententia, quod pariter non percutit ipsius sententiæ formam, vel essentialiam, sed alia quæ pertinent ad exequutionem aliosque effectus de quibus infra in inspectionem effectuum,

26 Majores autem, ac frequentiores quæstiones cadere solent, circa sententiæ justificationem ex actis, stante regula in præcedentibus pluries enunciata, quod Judex tenetur sententiare, ex actis, & probatis, atque non sufficit ejus extrajudicialis scientia, vel informatio, *supra disc. 3. & alibi.* Et consequenter intrat vulgaris, & recepta conclusio, quod sententia, quæ non justificatur ex actis, vel est nulla, vel habenda non est in consideratione pro effectibus ex ea resultantibus. *Gregor. & add. dec. 1. & 209. dec. 197. par. 5. rec. dec. 336. post 2. vol. consi. Farin. cum aliis de quib. infra.*

27 Verum quia ista generalis propositio, nimium vaga est, ob varias limitationes, vel declarationes, quas ea recipit, unde propterea frequens praxis docet æquivocorum incursum; Idcirco pro ejus congrua applicatione, adhibenda est ea casuum distinctio, quæ ex adeo frequenter innuatis pro meo judicio penè in omnibus forensibus vel practicis quæstionibus pro eadem congrua applicatione videtur necessaria.

28 Primus itaque est casus, in quo sententia, expressam habeat relationem ad acta; Et tunc intrat distinctio, quod; Aut agitur de illa relatione generica, quæ pro communi stylo, in sententiis adjici solet; Puta *visis actis, &c. aliisque visis videndis, &c.* Et tunc id non alteret regulas generales ut infra circa facultatem justificandi ex novis, quoniam dicitur expressio ejus quod inest, dum et-

iam si non exprimatur, de jure id est subintelligendum, quod Judex non potest nec debet sententiare nisi visis actis, visoque processu, saltem cum oculis intellectus; Eo modo quo docet praxis Curia, quod scilicet Iudices, prout etiam Advocati, non subjacent improbo, & meccanico labori videndi oculariter processum per se ipsos cum oculis corporeis, sed vident cum oculis mentis, vel intellectus, cum informationibus & summaris, quæ dantur per Partium defensores vel cum relatione Notarii; Benè verum, quod quandoque oculati, & zelantes Iudices, quando ob unius Partis contumaciam, vel quia debilem habeat defensorem, tenentur practicare rubricam ut quæ desunt Advocatis, Iudex suppleat; Ideoque solent ac debent videre processum in aliquibus partibus substantialibus, in quibus constat causæ pondus, ideoque sufficere possibilitas, quod scilicet uno vel altero modo potuerit videre; Ac propterea quando ista possibilitas desit, quia nempe, ex facti circumstantiis constet quod ista visio vel notitia adesse non potuerit, tunc sententia dicitur invalida, sive contineat dictam genericam relationem sive non. *Burratt. dec. 251. decif. 170. par. 6. rec.*

Aut verò relatio est specificata & præcisa ad certa jura, seu certa acta; Et tunc si constet, quod ista non adessent, vel quod si existunt, diversa sint ab eo, quod in sententia præsupponitur; Et tunc sententia corrumpitur, tanquam lata ex falsa causa, vel ex falso præsupposito. *Burratt. & add. dicta decif. 251. dec. 139. & 165. Capic. Latr. consult. 6.*

31 Ut etiam frequens, peneque quotidianum habemus in illis Iudicum decretis, quæ in forma extrajudiciali, & voluntariæ jurisdictionis ad satisfaciendum Statutis interponuntur in contractibus minorum & mulierum, ac similibus personarum, quæ liberè ac sine certis solemnitatibus prohibita sint contrahere, quoniam si contractus, certam habeat causam, quæ in toto, vel in parte sit falsa, quoties ea sit principalis vel coequalis, tunc decretum corrumpitur, atque habetur pro non extante ex hoc defectu falsi præsuppositi, ut in sua peculiari sede alienationum & contractuum prohibitorum advertitur. *tit. de alienat. & contract. prohib. pluries.*

Alter casus est, ubi dicta relatio non accedat, sed objiciatur, ex dispositione juris, de non justificatione sententiæ ex actis, quorum existentia dubia, sive incerta sit; Et tunc; Aut agitur de sententia antiqua, qualis dicitur illa quæ excedit metam longissimi temporis annorum triginta, dummodo conjunctim accedat etiam observantia, & non aliàs, & necessaria non est hæc justificatio, quoniam præsumitur. *Cavaler. dec. 22. & 203. Mantio. decif. 296. add. ad Burratt. dec. 76. Eodem modo quo ex hoc lapsu temporis longissimi, juncta cum observantia, resultat præsumpta justificatio gratiæ, vel cujuslibet alterius extrinsecæ solemnitatis, quoties ista præsumptio non excludatur per contrariam probationem, juxta ea quæ generaliter in hac materia justificationis præsumptæ, in suis sedibus habentur. *tit. de alienat. & contract. discurs. 1. & 3. & in aliis & tit. de dote disc. 143.**

Aut cessat hæc antiquitas; Et tunc intrat dicta regula generalis super necessitate justificationis sententiæ ex actis; Adhuc tamen ea plures recipit limitationes, vel declarationes.

Primo

33 Primo nempe ubi deducatur solum excipiendo, ita tamen quod exceptio non sit talis, ut implicitam præ se ferat illius executionem, sed sit ad alium effectum. *Rois dec. 454. cum aliis per add. ad Buratt. dec. 636. & 76. dec. 501. par. 4. rec. tom. 2.*

Secundò, ubi ea deducatur incidenter ad effectum illius probationis, quæ pariter executionem implicitam non redoleat, sed pro alio minori effectu; Puta pro presumptione boni juris ad effectum obtinendi alimenta & sumptus litis; Sive ut alia intret aequitas temperativa alicujus rigoris legalis, sive ubi deducatur tanquã unũ ex adminiculis conjungendum cum aliis, juxta præsertim ea, quæ habemus in probatione Juris patronatus cum similibus, *tit. de iur. patr. disc. 57. & 58.*

Et terciò, ubi accedat justum, & non affectatum impedimentum, ob quod, sine facto vel culpa eius, quæ sententiam obtinet, ista justificatio sequi non valeat; Puta quia doceatur de aliquo incendio, vel alio excidio processum, & scripturarum existentium in aliquo officio vel archivio sive quod bene probetur præcedens existentia, cum merè causali amissione particulari illius processus, vel actorum, adeo ut absit omnis suspicatio affectationis, *tit. de hæred. in supplemento Arianen. & alibi.*

Aut quod acta haberi non possint, ob impedimenta, quæ ab altera Parte præsententur, cum tunc in odium impediens, habenda sint pro extantibus, ut in deterius in eius præjudicium atque in melius ad favorem impediti. *Buratt. & adden. decif. 335. 405. 415. decif. 18. par. 5. rec. dec. 75. par. 6. & sequens.*

Vel demum, quod subjecta materia secum trahat impossibilitatem obtinendi acta, etiam sine aliqua culpa alterius Partis; Puta quia agatur de actibus, ac processibus confectis in causa utriusque læsæ majestatis divinæ, vel humanæ, quæ ex notorio communi stylo dari non solent, de hoc particulariter agit *in Romana confiscationis tit. de Regal. in supplement.*

Benè verum quod hæc ultima declaratio seu limitatio, circumspiciè intelligenda est, spectato scilicet effectu, ad quem sententia deducatur, ubi enim deducitur incidenter vel coadjutivè, rectè procedat, secus autem si principaliter, atque pro principali fundamento actionis, ex iis quæ magis distinctè occasione, præsertim probationis delicti ad effectum confiscationis bonorum, deducuntur in sua sede, quoniam nimia digressio esset in hac generali inspectione, id formiter examinare, *loco proximè citat. & infra disc. sequenti occasione transportationis actuum.*

Hinc proinde sequitur, ut materia dici non valeat capax regulæ certæ, & generalis cuicumque casui applicabilis, dum revera totum pendet; Vel ex effectibus ad quos sententia deducatur, ut; Vel ex singulorum casuum circumstantiis, ex quibus pendet determinatio, an intret regula, vel potius aliqua ex limitationibus.

39 Procedunt hæc, quæ ita generaliter adnotata sunt, quando sola sententia deducatur sine actis, vel sine aliqua justificatione in genere; Verum alter subintrat casus, quando aliqua adsint acta, quæ tamen concludentem, vel sufficientem non præbeant justificationem; Sive quod ista adsit quidem, sed resultet ex novis juribus postea exhibitis, quæ de tempore emanatæ sententiæ, non erant in actis, an scilicet admittenda sit, nec ne justificatio ex novis; Super hoc autem potissimum, ob opinionum, vel decisionum varietatem, aliqua dignosci videtur involutio, æquivoorum, productiva, sed pariter cum di-

Card. de Luca de iudiciis & judiciabilibus.

inctionibus procedendum est, & consequenter erroneum remanet, procedere cum regulis, vel doctrinis generalibus.

Primus enim casus est, quando agatur de sententia, vel de decreto jam executioni demandato, adeo ut executio consummata sit, atque ille, qui eam passus est, istam nullitatem, ex defectu justificationis actorum alleget, ad effectum manutationis, aut reintegrationis in possessione illorum bonorum, vel iurium, quibus per huiusmodi executionem se spoliatum dicat; Sive ad effectum nullitatis illius obligationis, vel alterius contractus præjudicialis, quem fecerit in carceribus, in quibus vigore talis sententiæ, vel decreti intrusus fuerit, cum similibus; Et tunc rigorosè intrat regula prædicta, ut sententia justificanda sit ex eisdem actis, quæ de se sufficientia sint, atque non admittatur justificatio ex novis, *Gratian. disc. 734. decif. 73. par. 10. rec. & in alia præcedenti ibi relatâ, & infra disc. 40. decif. 306. par. 7. rec.*

Quod etiam à paritate, imò à majoritate rationis, procedit in censuris ecclesiasticis, cum ista majorem, magisque præjudicalem executionem importare dicantur, ideoque rigorosè necessaria est sufficientis justificatio ex eisdem, atque non admittitur illa ex novis, *Seraphin. dec. 701. Buratt. & add. decif. 251. 600. & 760. & in aliis.*

Nisi ex iisdem pateat quidem de justificatione sufficienti, sed insufficienti reddatur ex novis juribus, quæ impugnavit per alteram Partem postea deducantur, quoniam tunc per viam replicationis licitum est victori, qui sententiam eiusque executionem obtinuit, deducere nova jura, cum ista deduci non dicantur ad justificationem sententiæ, vel executionis, sed ad elisionem novæ impugnationis, ideoque licitum esse debet repellere nova cum novis, cum sufficiat Judici, & victori, quod tunc, eoque flatu attentò, bene processum fuerit, cum sufficienti justificatione, *Cels. decif. 92. & in aliis.* Ac etiam inferius agendo de confirmatione executionis, & de remedio manutationis, vel reintegrationis, quod adversus factum Judicis tanquam nullum, vel notoriè injustum intentari solet, advertitur, *infra disc. 44. agendo de iudiciis possessoris.*

Alter casus est, ubi res adhuc integra sit, quia nempe sententia, vel decretum adhuc suam non habuerit executionem, quæ per victorem petatur, per victum autem prætentatur denegari debere, ex insufficienti justificatione, quia nempe agatur de processu summario, & executivo? Et tunc pariter regula est, ut justificatio fieri debeat ex eisdem, & non admittatur nova, *Duran. dec. 172. & 230. dec. 536. par. 5. rec. dec. 36. in fin. par. 10. rec.*

Quoties tamen ista deducantur ad omnimodam justificationem ex integro; Secus autem ubi adsit quidem justificatio, sed prætentatur quod ea non sit omninò perfecta & sufficiens, idque aliquam habeat dubietatem, ad quam elidendam victor, in corroborationem justificationis, quæ jam existat in actis, alia nova jura deducat, cum isto casu admittenda veniant.

Tertius casus est, ubi adsit quidem sufficientis justificatio ex parte victoris, sed victus, re adhuc integra, ad impediendam executionem, saltem ex beneficio restitutionis in integrum, deducat nova jura, cum quibus fundet eius exceptionem, sive elidat illam probationem, cui sententia exequenda innixa est; Et tunc, licet ex quodam rigore iuris civilis, illa iura, quæ post conclusum in causa, fortius verò post iudicatum exhibeantur, admitti non debeant, neque ex novis retractari debeat id, quod iam

O

indica-

judicatum est; Attamen (ut alibi quoque supra advertitur, *supra disc. 34.*) Romana Curia, quæ cum canonica æquitate, veritatem semper recipit, ac attendit, diversam habet praxim, quoniam saltem ex beneficio restitutionis in integrum, admittuntur nova jura, ex quibus detegatur injustitia sententiæ, aut eius executio concedi non debeat. *inf. disc. 38.*

45 Quartus est casus ubi agatur de sententiæ confirmatione, vel infirmatione in alia instantia in gradu appellationis, vel in eadem, quia nempe agatur de sententiæ interlocutoria, à qua licitum sit repone- re, juxta supra insinuatam stylium Curie Romanæ; Et tunc planum est, ut tam ad unum, quam ad alterum effectum, licitum sit deducere novas justificationes, ex generali assumpto, quod non deducta deducam, & non probata probabo, Ideoque cum his distinctionibus in ista materia justificationis sententiæ ex actis procedendum videtur, *Burratt. dec. 584. & 630. & apud supra allegatos, & passim.*

Ultra verò ea quæ infra in Rubrica nullitatis, & restitutionis in integrum habentur, circa validitatem, vel invaliditatem sententiæ, quæ fecerit transi- tum in judicatum; Ac etiam ea quæ habentur in proximè sequenti Rubrica appellationis, circa sententiæ suspensionem, ac alia, frequenter dubitari contingit de effectibus, qui ex sententiæ resultant, quamvis per appellationem, vel per restitutionem in integrum ea suspensa sit.

46 Quamvis etenim appellatio, in iis casibus, in quibus intrat, ita suspendat sententiæ, ut habenda sit perinde, ac si lata non esset *ut disc. sequ. advertitur;* Adhuc tamen nonnulli ex illa resultant effectus vi- ctori proficui; Ut puta est ille sequentis quod apponitur in vim Clementinæ in beneficalibus, vel alter circa præsumptionem boni juris supra insinua- tam pro suppeditatione alimentorum, & sumptuum litis, aut pro rejectione, vel suspensione attentato- rum cum similibus, quæ tamen sub hac rubrica non cadunt, cum ea principaliter respiciant ordinem judicii, ad effectum conjiendi, quando terminet processus, seu instantia, nec ne. Prout etiam infra *in eo discursu*, in quo agitur de iudicio executivo in in actione personali, habetur de alio effectu vulne- rationis processus executivi, qui resultat à sententi- a absolutoria.

47 Cadit autem sub hac inspectione materia inter- pretationis, seu comprehensionis, ad effectum in- spiciendi, quando etiam sententiæ aliquid in verbis non contineat, adhuc tamen virtualiter, vel implicite id continere videatur, tam condemnando, quam absolvendo; Idque nimium referre solet ad plures effectus, illum præsertim rei judicatæ, vel trium conformium; Receptum verò est, quod sola impli- cita seu virtualis comprehensio sufficiat; Ut puta, Titius petit à Sempronio mille ex causa mutui, vel ex alio contractu, Sempronius autem reus conven- tus, opponit de aliqua exceptione, puta solutionis, vel compensationis, aut simulationis, vel doli &c. Si Judex pronunciet super rejectione exceptionis, declarando illam non subsistere, vel non compete- re; Quoties non consistit id provenire à sola ratione ordinis iudicarii, tunc ita implicite facta dicitur condemnatio ad solvendum. *Galeot. lib. 2. contr. 34. & 35. Rovit. decis. 60. & 57. ubi distinguitur dec. 32. par. 6. rec. ubi etiam distinguitur cum alius infra nu. 48.*

Et è converso, Titius petit à Sempronio mille, in vim alicuius contractus, vel scripturæ; Judex au- tem pronunciet, contractum, vel scripturam non subsistere, vel non mereri executionem; Quoties pariter non consistit id provenire à præfata ratione

ordinis processus, adeo ut redeat ad absolutionem ab observatione judicii, tunc ita dicitur adesse im- plicita absolutoria, *apud proximè allegatos*, cum similibus, in quibus intret eadem ratio necessarij consequentis, quod resultat ab antecedenti, super quo pronunciatum est, ut etiam advertitur infra in proposito trium conformium, ad effectum, ut sententiæ, vel decretum super executione faciat nu- merum.

48 Quinimò aliquando, in facti contingentia, ista implicita pronuntiatio, sine consequenti necessitate admittitur, etiam ad effectum rei judicatæ, quod tamen asperum visum est, siquidem ex canonizatio- ne antiqui status cathedralicij alicuius Ecclesiæ, dictum fuit, quod resultaret canonizatio continuatio- nis status præsentis, quamvis de illo nunquã disputatum, neque actum esset, ut in sua sede advertitur, *tit. de præminent. disc. 3. & sequ. & in decisio- bus in ea causa editis ibidem relatis præsertim decis. 349. par. 12. rec.* Unde propterea decisiones in eo casu editæ, magnum fomentum esse poterunt in futurum huiusmodi comprehensionis, vel implicitæ pron-unciationis; Verum pro meo iudicio malè, quoties consequentia non sit necessaria, sed potius intret compatibilitas, *ut bene declarando Rovit. ubi supra Casar. de Afflict. contr. 50. & in addit.*

49 Super præjudicialitate quoque cadere solent quæstiones circa sententiæ, an scilicet lata cum uno, præjudicet alteri, Puta successorij independen- ti in beneficio, vel in fundo, sive in fideicommis- so &c. Sive in causa status, an scilicet, & quando la- ta cum uno faciat statum cum altero; Sed pariter id non congruit huic Rubricæ, cum percutiat effe- ctus, qui ex ea proveniunt ut supra, & de quibus in suis respective sedibus agitur.

50 Et de sententiæ ulterioris instantiæ, quomodo proferri debeat, ubi præsertim sit contra alteram sententiæ, sive ubi actorum transportatio facta non sit, cum similibus, habetur infra in duobus *disc. sequentibus*; Ubi etiam quando dicatur lata prout in prima instantia ex integro, vel potius in secunda, & de aliis pertinentibus ad Judicem appellationis. Demum super plurium sententiarum conformi- tate, frequenter disputari solet, tam in terminis ge- neralibus juris communis, prohibentis tertio pro- vocare, unde propterea tres conformes liti finem imponunt, quoties nullitas non profit victo, vel be- neficium restitutionis in integrum, ut infra *disc. 38.* agendo de nullitatibus, & de restitutione in in- tegrum habetur.

51 Magis verò de hoc disputari solet, stantibus ali- quibus Statutis, quæ in plerisque Italiæ Civitati- bus habentur, istum numerum abbreviantibus, ut propterea duæ conformes habeant vim trium; Et sic quod non liceat, nisi semel appellare; Ut præser- tim vigeat in Urbe, ubi habetur hoc Statutum de duabus conformibus habentibus vim trium; Ac etiam vigeat in plerisque aliis locis Status Ecclesia- stici, de materia huiusmodi Statutorum de duabus con- formibus, & præsertim Urbis *Fenzon. ad stat. 180. Cels. dec. 264. Burratt. dec. 197. 253. & 167. Dumozett. dec. 180. & generatim Rubeus tom. 3. singular. ad dict. stat. Rovit. pragm. 5. & 6. de off. S. R. Consil.*

52 Illud verò Urbis, ob eius amplitudinem dicitur generale, inter omnes cives, & incolas Urbis, & di- strictus adeo ut etiam clericis aliæq; personæ eccle- siasticæ, & Ecclesiæ sub eo comprehendantur, atque in omnibus Tribunalibus servetur; Non tamen cum forensibus, *apud allegatos* Quæstione cadente quid dicendum sit in illis causis, quæ occasione appella- tionis ad Curiam Papæ à sententiis Ordinariorum, in ea

in ea peracta sint; Sive in iis, quæ in prima instantia ob apprehensionem in Curia, sive ratione rei sitæ, vel ex consensu Partium, aut alias agantur, quoties personæ non sint cives, vel incolæ, aut districtuales, atque probabilior videtur negativa cum requiratur qualitas civica, vel domiciliaria hinc inde, adeo ut non sufficiat, quod hæres, vel successor sit civis, vel incola, si principalis erat externus, *Millin. dec. 25. dec. 324. p. 10. rec. Rubens ubi supra.*

Ad effectum autem conformitatis; Generaliter, tam de Jure communi, quam statutorio, ista desideranda non est in cortice, seu in figura verborum, sed sufficit in substantia veritatis; Unde propterea secunda sententia, quæ mandat exequi primam, seu quod alias virtualiter, & implicite id contineat, dicitur conformis, atque facit numerum, quamvis expressè id non dicatur; Præterquam ubi secunda lata esset in diverso judicio, seu in diversa actione, aut exprimeret causam omnino novam & diversam, quamvis quoad condemnationem, vel effectum, conformis esset, cum super illa nova causa, vel actione, revera dicatur prima, non autem secunda, *apud supra allegatos.* Et in summa vis est in ratione, sive in fine, vel effectu, ut ubi binum addit conforme iudicium super eodem, aliud exquirere non oporteat.

Bene verum, quod in causis præsertim gravibus, de facto, in casu huiusmodi Statutorum de duabus, numerus trium verificatur, atque in casu trium ad terminos juris communis solent esse quatuor, stante frequentiori stylo Signaturæ rescribendi de clausula confitto quod sit locus statuto, sive confitto de duabus vel tribus, dum ita in effectu, occasione disputandi super verificatione istius clausulae confitto, alia formalis habetur instantia, in qua, pro Curia stylo, & præsertim Rotæ, admittuntur nova jura, & quandoque etiam novæ probationes pro causarum qualitate, juxta ea quæ in præcedentibus insinuata sunt, ideoque disputatur de meritis, perinde ac si causa esset nova, & integra.

Si autem conformitas sit in parte; Et tunc in ea parte attenduntur; Sive si secunda sententia novam adjiciat causam, ut supra, quæ percutiat unam partem, & non alteram; Et tunc pariter idem dicendum, & sic generaliter in similibus, spectato, ut dictum est, sine seu effectu, vel attentata ratione, cui hæc prohibitio innixa est, adeo ut immorandum non sit in formalitate verborum, sed in substantia rei, & veritatis.

Eandem conformitatem non tollunt contrariae sententiæ intermediæ, cum detur earum conjunctio, huiusmodi medijs non obstantibus, *Franch. decis. 135. Rovit. dicta prag. 5. & 61. de offic. S. R. Confil.* istaque opinio in praxi est magis recepta in Curia.

Quando autem conformitas revera adesse dicatur, necne; Certa, & generalis regula cuicumque casui applicabilis statui non potest, cum revera dicenda veniat questio potius facti, quam juris, decidenda ex facti qualitate, & ex singulorum casuum circumstantiis.

Prout facti potius, quam juris est altera questio, de qua in hoc proposito agi solet, quando scilicet quis dicatur civis, vel incola, ad effectum comprehensionis sub huiusmodi Statuto, sive an superveniens diversa qualitas hæres immuet causæ naturam seu qualitatem, circa subjectionem, vel exemptionem respectivè cum similibus.

Verum, ut pluries alibi advertitur, tam huiusmodi *Card. de Luca de judicijs & judicialibus.*

di Statuta, quam præfata dispositio Juris communis, circa hoc privilegium duarum, vel trium conformium, sive privilegium rei judicatæ ob non interpositam appellationem, vel ob eius desertionem, in Curia quodammodo ceremonialia videntur, quoniam ex recepta propositione, quod ea quæ disposita sunt de duabus, vel tribus conformibus, vel de re judicata, intelligenda sunt de validis & justis, quodque ad hunc effectum necessaria non est injustitia notoria, sed sufficit simplex, cum notoria desideretur pro extraordinario remedio possessorio manutentionis, non autem pro illo restitutionis in integrum, ut infra in eius Rubrica quoque advertitur; Hinc manat, ut etiam post tres conformes, vel post rem judicatam, jam diu servatam, in disputationibus super restitutione in integrum, concedenda, vel deneganda, agatur de meritis per apices juris, perinde ac si causa esset nova, & integra, ut infra agendo de restitutione in integrum advertitur, *infra disc. 38.*

De appellatione, an & quando intret, & ad quos effectus; Et de eius interpositione, vel prosecutione, nec non de transportatione actorum; Et de alijs concernentibus Iudicem, & iudicium secundæ instantiæ.

S V M M A R I V M.

- 1 DE questionibus, vel inspectionibus, quæ cadunt in materia.
- 2 Regulariter licitum est appellare in omni causa non limitata.
- 3 De duplici specie limitationis, vel prohibitionis, & de effectibus.
- 4 Appellatio non datur ab interloquutoria, & interposita non retardat processum.
- 5 Fallit accedente inhibitione, & si decretum gravat, devolvitur tota causa principalis.
- 6 Non datur appellatio à sententijs, vel decretis provisionalibus.
- 7 Quando, & quomodo debeant concedi inhibitiones, & de regulis quas tenere debent Metropolitanæ, alijs, Iudices appellationis.
- 8 De causis in quibus appellatio reicitur in totum etiam ad devolutivum.
- 9 De illis in quibus datur appellatio ad devolutivum sed non ad suspensivum remissivè.
- 10 Appellatio coram quo facienda sit, vel fieri possit.
- 11 Per quas personas interponi possit appellatio.
- 12 Quomodo debeat constare de mandato procuratoris.
- 13 Quid procurator non appellando, seu alias omittendo, præiudicat principali, non autem committendo, sed datur restitutio in integrum.
- 14 Quomodo interponi debeat appellatio, an præcisè in scriptis, & quomodo soleat interponi.
- 15 De termino intra quem appellatio interponi debet.
- 16 Quando incipiat currere iste terminus, & de casu quod labatur ante sententiæ prolationem.
- 17 An contumax appellet, & quem terminum habeat ad appellandum.